

выжарыстоўвасца для гульні; у трэцім — велічас чалавэка за яго працу, усхваляе яго працоўныя і асабістыя якасці; у чацвёртым — адлюстроўвае эмацыянальныя адносіны чалавэка да навакольнага свету, перадае яго радасць, гора, гнеў, крыўду, абурэнне, жартоўныя і сатырычныя погляды на з’явы рэчаіснасці.

8. Аналіз калядных песень паказвае, што іх функцыянальнае прызначэнне звязана з рухамі святочнага шумнага натоўпу, абыходамі двароў калядоўшчыкамі, дзесяннямі калядных персанажаў, інтанацыямі дэкламацыі, скарагаворкамі, танцамі, пантамімай. Менавіта прырода калядак і шчадравак абумоўлівае іх меладычную інтанацыю, у аснове якой — актыўная маторная рытміка і элементы моўнага характару з воклічамі, зваротамі, урачыстымі віншаваннямі, нават заклікамі-загуканнямі, часам уласцівымі для веснавых песень.

9. Для інтанацыі зімовых песень характэрны ў асноўным інтэрвалы квінты. Свабоднае вар’іраванне квінтавых папевак (воклічаў, зваротаў) і перадае характар зімовага свята, і складае інтанацыйна сэнсавое значэнне гэтых твораў. Даследчык Ф.Рубцоў пераканаўча абгрунтоўвае думку аб тым, што святочная квінтавая інтанацыя ўласціва многім абрадавым песням славянскіх народаў.

10. Для выканання зімовых песень важна, каб студэнты разумелі іх жанравую прыналежнасць, функцыянальную накіраванасць, прыкладны характар, сувязь з абрадам. Бытавая, абрадавая спецыфіка зімовых песень утрымлівае свосасаблівы «код», «інтанацыйны ключ», які ляжыць у аснове народнай манеры спеваў.

Ерашэнка С.А.,
суіскальнік

ВЫХАВАННЕ КУЛЬТУРЫ ЗНОСІН СРОДКАМІ ФАЛЬКЛОРУ

Ролю зносін у жыцці людзей цяжка перацаніць. Гэта не проста спосаб абмену

інфармацыяй паміж людзьмі. Зносіны могуць стаць для чалавэка крынінай радасці, натхнення, душэўнага пад’ёму, але ў той жа час могуць прынесці яму шмат адмоўных эмоцый. Здольнасць да зносін фарміруецца з першых гадоў жыцця, але яе развіццю могуць або садзейнічаць, або мяшаць некаторыя прыроджаныя якасці. Майстэрствам зносін пры жаданні можа авалодаць любы чалавек. Аднак для гэтага неабходны пэўныя ўмовы.

Кожны чалавек у той ці іншай ступені адчувае патрэбнасць у самавыяўленні. Людзям неабходна выказаць свае думкі, пачуцці, перажыванні і абмяркоўваць іх. Эмацыянальная падтрымка вельмі важная для чалавэка. Ён заўсёды імкнецца да набывання адпаведнага эмацыянальнага стану.

Самадзейныя фальклорныя калектывы -- гэта месца духоўных зносін паміж людзьмі, лейтматывам якіх выступае выбраны від мастацтва. У выніку анкетавання ўдзельнікаў некаторых самадзейных калектываў высветлілася, што многія з іх прыходзяць у калектыв, каб сустрэцца з сябрамі на аснове агульнага захаплення. Гэты факт сведчыць аб існаванні дэфіцыту зносін. Аднак «жывым» зносінам перашкаджае цэлы рад пасрэднакаў. Тэлебачанне, радыё, камп’ютэры, прыборы, апараты і іншае абмяжоўваюць магчымасці чалавэка ў зносінах.

Адной з прычын існавання праблемы дэфіцыту зносін з’яўляецца, на наш погляд, і няўмельства большасці людзей уваходзіць у кантакт з другім чалавекам.

Шматгадовы вопыт работы з калектывамі мастацкай самадзейнасці, удзельнікамі якіх былі людзі розных прафесій, узростаў і сацыяльных груп, выявіў метадам назірання, размовы, анкетавання цікавыя, на наш погляд, вынікі. У калектывах, дзе прысутнічала здаровая творчая атмасфера, дзе рэпетыцыйны працэс праходзіў у больш свабодным, простым стане, дзе мелі месца калектывная творчасць і гумар, удзельнікі адзначалі (акрамя развіцця выканальніцкага майстэрства) развіццё навыкаў зносін, такіх як адчуванне свабоды ў зносінах з людзьмі розных сацыяльных груп і узростаў, адчуванне ўпэўненасці ў сабе,

пераадольванне боязі публічных выступленняў.

Калі паглядзець па жанрах, то большасць калектываў, у якіх прысутнічала вышэй-апісаная атмасфера і творчы працэс, — калектывы тэатральныя і фальклорныя. На наш погляд, галоўная прычына гэтага заключаецца не толькі ў асобе кіраўніка, але і ў спецыфіцы жанру. Спецыфіка тэатральных і фальклорных калектываў найбольш блізкага традыцыйнай сістэме выхавання сродкамі народных традыцый, звычайў.

Раней фальклор з'яўляўся важным сродкам духоўнага развіцця народа. Для большасці ён быў фактычнай школай і кнігай. Фальклорныя творы перадаюць багаты жыццёвы вопыт народа, яго мудрыя думкі, фарміруюць эстэтычныя і мастацкія густы. Традыцыйныя радзінныя звычкі і абрады беларусаў у канцы XIX — пачатку XX стагоддзя ўяўлялі сабой стройную сістэму, у якой знайшлі адлюстраванне разнастайныя бакі народнай культуры, быту, філасофіі, рэлігіі, светаўспрымання і светаасэнсавання. Адначасова яны з'яўляліся складанай часткай духоўнай культуры і народнага быту.

Улічваючы ўсе вышэйпамянёныя абставіны, фальклорныя калектывы могуць і павінны стаць адным з асноўных звёнаў выхавання культуры зносін, і не толькі ва ўдзельнікаў фальклорных калектываў. Але для гэтага аднаго вывучэння фальклору недастаткова. Неабходны вызначаная накіраванасць педагогічнага працэсу мастацка-творчай дзейнасці, зносін у калектыве, пэўная псіхалагічная атмасфера.

Цікава, што для многіх кіраўнікоў гэтая праблема зусім неактуальная і нават незразумелая, хаця многія адчуваюць пэўныя цяжкасці ў стварэнні плённай атмасферы ў калектыве. Для паспяховага яе вырашэння, на наш погляд, неабходна вызначаная арыентацыя навучэнцаў сярэдніх навучальных устаноў і студэнтаў ВНУ, якія потым будуць кіраўнікамі самадзейных фальклорных калектываў. У практычным плане выказаныя ідэі можна рэалізаваць праз спецкурс «Выхаванне культуры зносін сродкамі фальклору».

Нехаенка У.М.,
дацэнт

АБ ДАСЛЕДЧЫХ МАГЧЫМАСЦЯХ У ГАЛІНЕ БЕЛАРУСКАЙ ФАРТЭПІЯННАЙ ПЕДАГОГІКІ І ВЫКАНАЛЬНІЦТВА

Адной з асаблівасцей нацыянальнага культурнага адраджэння стала актывізацыя навуковай увагі да самага шырокага спектра з'яў, працэсаў, што разгортваюцца ў мастацтве. Сістэматызуецца і навукова абагульняецца мноства фактаў і падзей культурнага жыцця; вялікая колькасць пытанняў, звязаных з гісторыяй і практыкай сённяшняга дня, становіцца актуальным аб'ектам даследавання.

Гэтая агульная пазітыўная тэндэнцыя спрыяе запаўненню прагалаў, што маюцца ў дадзенай галіне ведаў. У сваю чаргу, памяненныя прагалы звязаны з нераўнамернасцю размеркавання навуковых зацікаўленасцей у розных сферах мастацтва, у прыватнасці музычнага. З гэтага пункту гледжання поле навуковых даследаванняў выглядае неаднародным. У асобных галінах даследаванняў маюцца даўнія традыцыі і прызнаныя навуковыя вынікі (напрыклад, у фальклору, гісторыі беларускай прафесійнай музыкі савецкага перыяду, гісторыі беларускай музычнай крытыкі і г.д.). Разгортваюцца даследаванні і па гісторыі музычнага мастацтва Беларусі дакастрычніцкага перыяду.

Разам з тым відавочна і наяўнасць «белых плямаў», выяўленне і запаўненне якіх звязаны ў шэрагу выпадкаў з новымі адкрыццямі, вяртаннем на радзіму раней не вядомых твораў музычнага мастацтва.

Побач з гэтым можна вылучыць пэўную галіну, што мае значныя дасягненні, сваю гісторыю, трывалыя традыцыі і перспектывы, але пакуль яшчэ не стала прадметам фундаментальнага навуковага даследавання. Гэта галіна фартэпійнага выканальніцтва і педагогікі, у якой абагульняючым можа выступіць паняцце «беларуская фартэпійная школа». Спробы вывучэння некаторых з'яў ужо маюцца; яны адлюстраваліся ў шэрагу